

Таким чином, о. Ісидор Глинський був людиною, не байдужою до долі своїх земляків та всіма можливими силами підтримував їх та надихав на це інших. Він був довіреною особою чималой кількості заробітчан, ставши для них тією людиною, яка інформувала їх, допомагала вийти із скрутного становища та просто надавала моральну підтримку. Це дало змогу пороху активно залучати емігрантів до справ, які відбувалися в парафії, звертатися за матеріальною допомогою для реалізації своїх задумів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Граб У. Б. Глинський Ісидор. Вісник НТШ 2010. число 44. С. 49–54.
2. ЛННБ НАН України, відділ рукописів. Ф. 159. Спр. 440. Арк. 157, 159.
3. ЛННБ НАН України, відділ рукописів. Ф. 159. Спр.354. Арк. 13, 16.
4. ЛННБ НАН України, відділ рукописів. Ф.159. Спр. 265. Арк. 5
5. Смоляк П. О. Роль священиків у розвитку аматорського театрального мистецтва у тернопільському повіті в кінці XIX – першій третині XX століття. Наукові записки Теннопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2018. Вип. 29. С. 183–190.
6. Українська еміграція з Австро-Угорщини (кінець XIX – початок XX ст.). Туристическая библиотека: вебсайт. URL: https://tourlib.net/books_history/ustymenko9-2.htm (дата звернення: 21.02.2021).

Липка Тетяна

Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся

ПОЛЬСЬКО-ШВЕДСЬКА ВІЙНА 1598-1599 РОКІВ ЯК СКЛАДОВА МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН У КІНЦІ XVI СТ.

Важливу роль у сучасних історичних дослідженнях відіграє тематика міжнародних відносин ранньомодерного часу. Не винятком є відносини між Шведським Королівством і Річчю Посполитою наприкінці XVI ст.

З огляду на це, актуальність роботи полягає у з'ясуванні особливостей військового конфлікту між цими державами у 1598–1599 рр., що став наступною віхою у поступовому погіршенні стосунків між Шведським Королівством і Річчю Посполитою. На нашу думку, вивчення цієї проблематики є на часі, оскільки дає можливість переосмислити уроки історії міжнародних відносин держав.

Мета статті – проаналізувати основні передумови, причини та події польсько-шведської війни 1598–1599 рр., її наслідки.

Для досягнення мети необхідно вирішити низку завдань, зокрема: визначити передумови та причини зростання напруги між Річчю Посполитою та Шведським Королівством в кін. XVI ст.; дослідити особливості ведення військових дій 1598–1599 рр. з боку обох ворогуючих сторін; продемонструвати результати польсько-шведської війни та її наслідки.

Об'єкт дослідження – міждержавні стосунки між Шведським Королівством та Річчю Посполитою у 1598–1599 рр. Предмет – особливості протистояння між Швецією та Річчю Посполитою в кінці XVI ст.

Історіографічною базою дослідження є праці: «Історія Швеції» І. Андерсона [1], «Швеція. Історичний путівник» Ю. Антонової [2], «Коротка історія Швеції» Й. Вейбулля [3], «Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів» Л. Зашкільняка, М. Крикуна [4], «Історія Швеції» А. Кана [5], «Історія Швеції» Я. Меліна, А. Юханссоно, С. Хеденборг [6], «Відносини між Річчю Посполитою та Шведським Королівством у контексті особистої унії Сигізмунда Вази (кінець XVI ст.)» Липки Т. [7], «Unia polsko-szwedzka w końcu XVI w.» З. Анушіка [8], «Czy Zygmunt III Waza zasłużył na niesławę?» А. і М. Пеньковських [9], «Zygmunt III Waza» Г. Віснера [10].

Видання характеризують картину зовнішньої політики Швеції та Польщі окресленого часу. Варто також звернути увагу на недостатню розробленість проблеми в українській історіографії.

Сигізмунд Ваза був королем одночасно двох держав у 1592-1599 роках, коли Річчю Посполита і Шведське Королівство були об'єднані особистою унією [5, с. 165; 10, с. 33; 9, с. 38; 8, с. 193]. Але це об'єднання було далеко не ідеальним [7, 83-86]. Фактично з самого початку

Сигізмунд надто зв'язаний із польським престолом, через що мало часу перебував у Швеції. Така політика короля багатьом не подобалася, а надто його дядьку Карлу, герцогу Сьодерманландському. Останньому було надано право здійснювати управління Швецією, тож він скористався своїм вигідним становищем [1, с. 172]. Карл прагнув перехопити шведський трон і за роки протистояння між цими представниками династії Ваза в Швеції утворилися 2 табори. Одні підтримували чинного правителя, інші – його намісника. Ця боротьба йшла з перемінним успіхом, а вирішальною стала польсько-шведська війна 1598-1599 років [6, с. 97; 7, 83-86].

Коли вона розпочалася, король найняв англійські та голландські кораблі та вирушив до Швеції. Його військо складалося з 8 000 воїнів, усі вони рушили на Стокгольм [9, с. 39]. Через бурю флот Сигізмунда дещо розділювався. Сам монарх висадився неподалік Кальмара і захопив його. Перші тижні боротьби фортуна посміхалася Сигізмунду. Це й не дивно, бо мав значну перевагу над військами свого дядька Карла як у кваліфікованих кадрах, так і у флоті [10, с. 37].

Важливу роль відіграла битва при Стегеборзі 1598 р. Спочатку армія Сигізмунда переважала в протистоянні [9, с. 39; 10, с. 37]. В свою чергу, армія Карла зазнала втрат, – і це призвело до певної дезорганізації у війську. Радник короля Замойський наполягав на продовженні атаки, щоб добити супротивника, але Сигізмунд вирішив призупинити наступ і дати можливість відійти шведам. І це рішення виявилось вкрай помилковим [9, с. 39]. Як же його пояснити? На думку частини дослідників, Сигізмунд не бажав перетворювати битву на різню, бо це, ймовірно, погіршило б і без того зіпсований авторитет у Швеції [9, с. 39]. На нашу думку, таке рішення спричинене також припущеннями Сигізмунда стосовно того, що Карл може здатися. Зважаючи на переконливу перевагу, Сигізмунд вважав, що перемога вже його.

Та історія пішла іншим шляхом. У битві при Стонгебро 1598 р., поблизу Лінчепінга, шведський і польський король неочікувано зазнав поразки [1, с.173, 5, с. 165; 4, с. 142]. Кіннота Сигізмунда під час битви надто розсіялася. Як наслідок, загинуло близько 2 000 прибічників короля, значна частина яких утопилася під час переправи через річку [9, с. 39].

Відштовхуючись від ситуації, що склалася, Сигізмунду довелося підписати договір про перемир'я. Глава держави зобов'язувався скликати риксдаг у Стокгольмі та й загалом здійснювати управління, дотримуючись своїх обов'язків. Керманіч також видав герцогу Сьодерманландському своїх прихильників з Держаної ради, котрих у 1600 р. стратять. В історіографії ця страта носить назву «лінчепінзької кривавої лазні» [6, с. 97-98; 3, с. 38]. Ми гадаємо, що зрада Сигізмунда погіршила його позиції у Швеції. Хто вірно служитиме сюзерену, який не захищає своїх підданих?

Сигізмунд Ваза підписав угоду, але до її виконання так і не приступив. Король повернувся до Польщі, тож це стало формальною причиною для парламенту позбавити його влади в 1599 році [6, с. 97]. Немає конкретних фактів, завдяки яким можна твердо заявляти про причини таких дій Сигізмунда. Найімовірнішим є те, що король надавав перевагу питанням польської політики, бо у шведській кампанії розчарувався. Або ж, може, мав місце особистісний фактор, зокрема, гордість правителя. На підтвердження останнього свідчить той факт, що Сигізмунду було запропоновано зробити сина Владислава наступником шведського престолу, проте король відмовився [4, с. 144; 9, с. 39]. Припускаємо, що Сигізмунд на той момент з певних причин побоювався за власні життя чи безпеку в Швеції. На цей аспект також варто звернути увагу.

Узагальнюючи, розрив Швеції з Сигізмундом безумовно означав розрив шведсько-польської особистої унії, а Річ Посполита і Шведське Королівство стали ворогами [7, с. 85; 4, с. 145].

Отже, війна між Річчю Посполитою та Шведським Королівством, що мала місце в кінці XVI ст., була логічним наслідком протиріч як усередині Швеції, так і в її відносинах із Річчю Посполитою. Як бачимо, польсько-шведських відносин не врятувала й особиста унія Сигізмунда III, ба більше, вона й стала безпосереднім приводом до війни. Цей конфлікт дещо розколов і шведське суспільство, адже частина його підтримала Карла, а частина – Сигізмунда. Ряд тактичних і стратегічних прорахунків останнього все ж призвели до перемоги Швеції та поразки Речі Посполитої. Фактично, згадана війна лише схилила чаші терезів на користь Карла,

що утвердився у Шведському Королівстві, але глобально міждержавного конфлікту не розв'язала, свідченням чого стануть подальші польсько-шведські війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андерсон И. История Швеции. Москва: Издательство иностранной литературы, 1951. 409 с.
2. Антонова Ю. Швеция. Исторический путеводитель. Москва: Вече, 2009. 400 с.
3. Вейбуль Й. Краткая история Швеции. Стокгольм: Шведский институт, 1994. 163 с.
4. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. 752 с.
5. История Швеции / Под ред. А.С. Кана. Москва: Наука, 1974. 719 с.
6. Мелин Я., Юханссон А.В., Хеденборг С. История Швеции. Москва: Весь мир, 2002. 400 с.
7. Липка Т. Відносини між Річчю Посполитою та Шведським Королівством у контексті особистої унії Сигізмунда Вази (кінець XVI ст.) // Студентський науковий вісник. Тернопіль, 2020. № 45. С. 83–86.
8. Anusik Z. Unia polsko-szwedzka w końcu XVI w. // Rzeczpospolita w XVI–XVIII wieku. Państwo czy wspólnota. Toruń, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2007. S. 193–217.
9. Pieńkowska A., Pieńkowski M. Czy Zygmunt III Waza zasłużył na niesławie? Promohistoria, Warszawa, Promohistoria, 2013. 63 s.
10. Wisner H. Zygmunt III Waza. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa, 1984. 124 s.

Лушев Олександр

Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся

ПОСТАТЬ ЙОСИФА СЛІПОГО У КІНОМИСТЕЦТВІ

Актуальність статті полягає у важливості дослідження духовної історії України, впливу кіномистецтва на свідомість людей, зокрема, постаті Йосифа Сліпого в сучасному документальному кіно. Мета – вивчити фільми, зняті про Йосифа Сліпого, проаналізувати їх в цілому та їхній історичний зміст. Джерельну базу дослідження становлять фільми про життя й діяльність Йосифа Сліпого: «Справа «Рифи»»; «Блаженніший»; «Йосип Сліпий: Молитва за Україну»; «Незламний пастир. Терни і зірки Йосипа Сліпого», ін.

Йосиф Сліпий (справжнє прізвище – Кобернецький-Дичковський) народився 17 лютого 1892 року в селі Заздрість на Тернопільщині. Релігійний діяч, вчений, першоієрарх УГКЦ, Верховний архієпископ Львівський, митрополит Галицький, кардинал [1, с. 289]. У квітні 1945 року, під час репресій радянської влади проти ієрархії УГКЦ, Йосиф Сліпий був арештований і кілька разів засуджений [2, с. 174]. Звільнений у 1963 році за клопотанням міжнародної спільноти. Після повернення з радянських концтаборів провадив активну діяльність на міжнародній арені. Помер 7 вересня 1984 року в Римі (Італія). Спочатку був похований у соборі святої Софії в Римі, а із здобуттям Україною незалежності в 1992 році перепохований у соборі святого Юра у Львові [1, с. 289].

Кінофільм формує світогляд людини, збагачує або обкрадає його духовно, емоційно насичує. Звідси вимальовується ще одна родзинка кінематографа — психологічний вплив на людину [3].

Власне, перший фільм, де прототипом головного героя став владика Йосиф Сліпий, це фільм-драма 1968 року на основі роману австралійського письменника Моріса Уеста «Черевики рибалки».

На початку фільму головного героя, Кирила Павловича Лакоту (прототип – Йосиф Сліпий), Верховного митрополита Львівського, після 20-річного ув'язнення в сибірському трудовому таборі, несподівано звільняють. Кирило Лакота їде до Риму, де папа Пій XIII (авторський персонаж) висвячує його на кардинала Церкви святого Афанасія. Після смерті Папи Римського відбуваються вибори нового понтифіка. На голосуванні кардинала Лакоту одностайно вибирають новим Папою [10].

Цей фільм – художній, тільки прототипом головного героя був Йосиф Сліпий.

Радянський кінематограф також не оминув постаті Йосифа Сліпого. Про нього були зняті псевдо-документальні фільми: «Униатский кардинал Слипый» (1968 р.); «Режим террора и грабежа» (1980); «Пастор на слизькій дорозі» (1980) [11]. У цих фільмах радянська влада змальовувала його як «помічника гітлерівських загарбників». Пропаганда широко